

KOSZLOTTSÁGI REFLEXIÓK

*Ha feltételezzük, hogy a rosszcúságból is származtatható
valamicske életszemléleti önlelkizés, akkor miként állunk
a teóriánk fonákjával?*

B. F O K Y I S T V Á N

A szájbanköltőknél kezdődött minden. Napok óta a szájbanköltők szerelmi élete foglalkoztatott, s annak is mikroviláguk elhanyagolhatatlan, fontos részlete, hogy szerelmi életükre miért éppen a szúnyoglárva-eledel van ösztönző, mondhatni időt megtakarító hatással. Csak ücsörögtem naphosszat az akvárium előtt, és figyeltem lankadatlan türelemmel, hogy az én szerelmes szájbanköltőim hogyan húzzák meg magukat észrevétlen az üvegkalitka szögleteiben, s szerelmi nász helyett valamilyen mélabús letargiával csupán az aljnövényzet takarását bújták.

– A szúnyoglárva feldobná kedélyüket – mondta Isaac, mikor a mlakai Négycsöcsűben üldögélve szóba hoztam a szájbanköltőket. – Tudod, az úgy van, hogy bizonyos bájeledel csodára képes még a szájbanköltőknél is, pedig ők aztán a különösség netovábbjai!

Így kerültem aztán másnap a város szennylevezető csatornájához, hogy szúnyoglárvát gyűjtsék a szájbanköltőknek. Honnan is sejthettem volna, hogy valójában egy olyan meghatározhatatlan kelepce vár rám a lassan folydogáló szennyvíznél, melynek döntő hatása lesz további életem folyására, mondhatni meghatározza napjaim lényeges feladatkörét annak tükreben, hogy a város rossz arcának hatását kutassam az életszemléleti önlelkizés nézőpontjából.

Guggoltomban a csatornaparton apró levesszűrővel próbáltam a szennyes lérről lehalászni a lárvákat, már-már ledöntött a lábamról a térdem táján jelentkező nyilallás, miközben jóval odébb valamilyen motoszkálási nesz jelentkezett, és már nem tudhattam teljes erőbedo-

bással a lárvagyűjtésre összpontosítani, mert rendszerint ideges leszek másvalaki jelenléte miatt, mondhatnám, hogy féltékeny leszek arra a valakire, akivel osztanom kell a magányos és hasznos időöltés szépséges perceit. Miközben felegyenesedtem, átfutott az agyamon, hogy netán előlem gyűjti be az anyagot az illető, és ily mód a becses portéka nélkül maradhatok a továbbiakra, s ezáltal elhalássza az orrom elől szájbanköltőim nagy lehetőségeit előidézendő okozati matériát.

Ennek sebtében utána kell nézmem, gondoltam, miközben a kifolyó-árok bogáncsosában matatva bizonytalan járással odataláltam a kissé odébb történő szöszmötölés gazdájához. S nem kis meglepődésemre – én rőtavad ottlétére gondoltam –, Szilágyi L. barátomba botlottam odébb, aki nem egyebet művelt, mint jómagam cselekedtem volt kis időnek előtte.

– Szia, Szilágyi L. – mondtam könnyű lélekkel, attól kapva hirtelen megkönnyebbült szárnyakra, hogy itt bizony sorstársra akadtam, és nem valamilyen tökbuta horgász került az utamba. – Mi a fészkes fenét motozol itt, ebben a csupa bűz, egyadta szenny leveces fészekben?

Szilágyi L. egyáltalán nem látszott meglepettnek, hogy nem a Négycsöcsűben, fityókozás közben botlok bele, hanem ezen lehetetlen helyen, még a külvárostól is kiszakadottabb terepen.

– Víziolházok – mondta csendesen, és a tenyerével tovább merítgette a kérdéses anyagot az ugyancsak bűzlő léből.

– Hát nem szünyoglárvákkal van itt dolgunk? – kérdeztem.

– Nem – mondta. – Víziolhákkal. Miért gyűjtöd őket?

– A szájbanköltőknek – mondtam.

Ezekben a pillanatokban Szilágyi L. olyan hülye tekintettel bárgyult rám, mint amikor a Négycsöcsűben Isaac azt találta kérdezni a külvárosi részletek szerelmesétől, hogy a fikciót miként lehetséges vászonra kenni, ha a képzeletszülemény valójában csupán egy élőlény belvilági érték-többlete. Én már akkor sem értettem semmit Isaac bonyolult fogalmazásából, s hosszan tárgyaltuk Jó Lajossal, hogy Szilágyi L. rendesen megkapta a magáét a műgyűjtőtől, és bizony ember legyen a talpán, aki lelkileg sérületlenül kimászik az Isaac vetette kelepceből.

– Cinóbernek kell – mondta a festő, és egy istenért se vallotta volna be, hogy képtelen megemészteni a szájbanköltőket, mert eszébe hozta csúfos kudarcát a fikcióval kapcsolatban, amit a műgyűjtő iszákos tuda-

tosan lasszózott karcsú bokája köré, hogy szellemi felkészültségből elfektesse a többiek előtt.

– Milyen cinóberről lenne szó? – kérdeztem.

– A vízibolha vörös árnyalatú színeződése adja vissza igazából a város rossz arcának árnyalatait – mondta a festő. – És mivel nem mindegy, hogy milyen nagyságrendű a reggeli kosz jelenléte adott nyersanyagunkban, ha hajnalban sokan lemossák arcukról a rosszat, akkor a vízibolhákön estefelé kiütözik a belvárosiak koszlottságának egy sötétebb árnyalata, ami már inkább permanentvörösnek mondható!

Töprengeni látszottam, s tudakolózni kezdett aggodalmam mibenléte felől, mire kénytelen voltam kifejtteni annak tényét, hogy a város mosdóvizének koszlottsága mennyiben befolyásolhatja netán szájbanköltőim szerelmi életének színezetét.

– Szerintem egyenes arányban állnak egymással – mondta Szilágyi L., s bár látszott róla, hogy bűdös fogalma nincs az akvarisztikai alapfogalmakhoz, mégis kénytelen belekotnyeleskedni a részére kényes téma ingoványába, nehogy baromi hülyén essen ki az ismeretlen terrénummal kapcsolatban.

Majd vásznat állított a kiFolyó partján, és gyors mozdulatokkal kente fel Isaac portréját csupa nyüzsgő, tovaigyekvő vízibolhából.

Lópi Marga nagyokat fújtatva, kocka alakú testét vigyázva görgette le a kiFolyó menetelésén. Nagyot zötytyent a hozzánk legközelebbi zombékon, akárha valamely túlsúfolt autóbusz hirtelen leálláskor, s elhaló hangon arról kezdett beszélni, hogy mind kisebb eséllyel vargányázhat ezen a terepen, mert kivesztek a tehének, viszont tudvalevő annak ténye, ami a tehénlepények és a fehérjedús kalaposok egymástól való függőségét illeti.

– Eső nélkül nulla az egész teória – mondta Szilágyi L.

– Az ott Isaac akarhatna lenni? – kérdezte Marga. – De miért maszatolod kedveském, miért kened szarból? Isaacot nem mondhatnánk éppen szar embernek . . .

– Isaacot Szilágyi L. vízibolhából keni vászonra – mondtam.

– A gyengébbek kedvéért mondhatnánk úgy is, hogy ezek a rákocskák élőben mintázzák kedvenc műgyűjtőnket – mondta Szilágyi L.

Marga nehézkesen felcihelődött, odalépett Szilágyi L. mellé, és hosszan, hunyorítva nézte a festő munkáját, majd valamit mondott is az

ehhez hasonló bolondériákról, a divatozásról általában, mielőtt végképp magunkra hagyott bennünket.

– Honnan ragadt rá a Lópi, Szilágyi L.? Lópióca vagy ilyesmi?

– Egyáltalán nem arról van szó Marga esetében. Akkora van neki, mint egy vemhes kancának – mondta Szilágyi L.

– Ez egy feltételezés vagy gyakorlati megbizonyosodás alapján keletkezett szentencia?

– Legifj. Jó járta körül a témát egy esős időszakban errefelé, valahol a pacséri síneken túlnan, a szemétdomb takarásában – mondta Szilágyi L., s pakolni kezdett, mert a Kis-Palics felől gomolyfelhők látszottak tornyosulni, és féltő volt, hogy elmossa az eső a festő asznapi teljesítményét.

Miközben a Négycsöcsű felé baktattunk, egyre azon járt az eszem haladtunkban, hogy a vízbolha vajon pozitív hatást gyakorolhat-e, akár-csak a szűnyoglárva szájbanköltőim szerelmi életére, vagy netán ellenkező hatást érek el vele.

§

A sárbirkózók rendszerint esthajnantájban ültek ki a gyepre énekelni. A sárbirkózók kórusának megálmodója a behemót kútásó volt, akiről köztudottan azt tartotta Mlaka-völgy lakossága, hogy egyik fülére töksüket, azonban a másik aranyat ér, mármint ami esetünkben a hallást illeti.

A sárbirkózást is Szilágyi L. elmaradhatatlan barátja, a behemót kútásó találta ki még annak idején, amikor a kiFolyó utca megörökítésén dolgozott a két haver, éspediglen oly mód, hogy Szilágyi L. olajba festette a csatorna egyik szabadon mutatkozó részletét, s közben Kubát J. csupán azért hegedült a festő jobbik fülébe, hogy könnyebben környékezze az ihlet. Valamely mlakai aztán, akit a behemót kútásó cincogása idegesíthetett, megütközést keltő módon próbálta ingerültségét levezetni, s Kubát J.-t a csatorna nyitott szájába lökte, és maga is utána ugorva megpróbálta a derék kútásót sárba fojtani. A szitkozódók birkózása csakhamar egész csődület szájatit eredményezett, és amikor a két derék madzsar dolgavégezetlenül került ki a dagványból, mert egyikük se mondhatta magát győztesnek, a tömeg követelte, hogy újrázzanak.

– Hogy volt! – kiáltozták, s biztatták a két sárbirkózót, hogy ismételjék meg a cirkuszt.

– Jobb ötletem van! – mondta Kubát J. De hogy tovább mondhassa mondandóját, a legközelebbi kútnál igyekezett megszabadulni a csatorna bűzös lepedékétől, a többiek meg addig körülállták, s jobbnál jobb ötletekkel traktálták, csakhogy sikerüljön a sárbirkózást meghonosítani a vidéken.

– Meglesz – mondta Kubát J. És hogy mi lesz meg, arról csupán akkor beszélhetett teljes odafigyeléssel, mikor a sártól megtisztulva nagy hangon ismételte. – Mától rendszeresen megtartjuk a mlakai sárbirkózó bajnokságot!

– Ez méltatlan hozzád! – mondta Szilágyi L.

– Egyáltalán – mondta Kubát J. – A mesterségemhez tartozik, hogy örökké sáros vagyok, én már sár nélkül nem is tudom elképzelni az életet, s miért ne okoznánk ezeknek a derék mlakai embereknek egy kis örömet sivár életükben?

Ettől az időtől kezdve datálódik a mlaka-völgyi sárbirkózás, és a kórusolásra pedig idővel úgy került sor, hogy egy-egy dagványi jelenet nem múlhatott el a delikvenssek hangos megnyilvánulási bemutatkozása nélkül, mármint hogy a fájdalommal járó küzdelem olyan hangokat csalt ki a derék madzsari birkózókból, hogy Kubát J. elhatározta: ahol ilyen hanganyag van, ott kórust kell alapítani.

– És hol tartjuk a koncerteket? – kérdezte tőle Szilágyi L.

– Kiállítással egybekötött rendezvényeinket a Gabrity-hídnál fogjuk tartani – mondta Kubát J.

– Ott, ahol szinte a madár se jár? Hiszen ott csupán libák és birkák található!

– Féligazság – mondta Kubát J. – Bebizonyítom hamarosan neked, hogy éppen azon a helyen lesz a kórusnak nagy sikere!

– Hát erre nagyon kíváncsi vagyok – dörmögte Szilágyi L. Még arról is beszélt, hogy ebben a hülye városban még csak a városháza tövében sincs a zenei életnek közönsége, nemhogy ott, az isten háta mögötti legelőn.

De csakhamar kitudódott, hogy Kubát J. észben tartott valamit, ami másnak eszébe se jutott volna. Mert Kubát J. nemcsak kutató, festett és hegedült, de olvasott ember hírében is állott, aki gyűjtötte a régi könyveket, és el is olvasta őket.

Szilágyi L. igen furcsának vélte az alkalmi karnagy viselkedését, mikor kitudódott, hogy a sárbirkózók kórusa egy nászindulót gyakorol. Különösebben nem firtatta az eset mibenlétét, mert azt tartotta, hogy ami késik, az nem múlik, és csakhamar napvilágra kerül a nászinduló titka is.

Egyik hétvégen aztán Kubát J. kiadta a parancsot: a kórus tagsága a jelölt nap délutánján megjelenni szíveskedjék a Gabrity-hídnál, mégpedig lenge öltözékben, hogy felesleges ruhadarabok senkit se akadályozzanak a koncerthez méltó átváltozásban.

És bizony történt, ahogy történt, de Szilágyi L. emlékezetében még ma is élénken megmaradt a feledhetetlen kép, ahogy a kórus tagjai a Lukás hídnál sárral kenték be magukat, aztán kétoldalt fősorakoztak a kórkört mentén, hogy dalukkal ünnepélyesebbé tegyék az éppen oda tartó lakodalmassok örömét. Amikor a vőlegény karjába vette a menyasszonyt, Kubát J. beintett, és a kórus rákezdt a nászindulóra.

– A szépszsentségit, hát mit gondolnak ezek, hol vannak? – ordította az örömapa, miközben az egész gyülekezet futólépésben tette meg az utat a hídon át. – Ettől a búztól akár el is kurvulhat a menyasszonyunk!

Kubát J. megkövülten állt a kórus élén, s azon töprengett, vajon miért ilyen alja az ember: ajándéknak szánta nekik az indulót, és ahelyett, hogy megköszönték volna, ők futólépésben menekültek a város legismertebb pontjáról, ahol a hűség, a szeretet és a család jelképe munkál már időtlen időktől fogva.

§

Ha tekintetbe vesszük annak tényét, hogy minden honfoglalás utáni időszak gyeptöréssel folytatódik, akkor legifj. Jó Lajos cselekedeteinek értéséhez ismernünk kell helyes bölcsőhelye egyes vonatkozásait.

Mlaka. Mögötte háttérnek: Bájin hát! A Foktoroknál három-négy, igencsak derék testű fűz a bűdös kiFolyó partjához állítva őrségbe. A Fok mélypontján deszkapalló a száraz lábbal való átközlekedéshez. A dombon földszintes parasztházacsákák sora, a Hercegovacskában a csinosabbja és takarékosabbja. Ezek egyikében látta meg a napvilágot Jó is. A színtér: a város szecessziós beltéri világának ellenképe, a szívkonduktív érzelmeket keltő, töretlen gye. Egy igazi őshoni szállásterület, amely feltörésre vár. Akár egy életre szóló hagyaték. Mégha a mostani betonerdő fái közül is figyelmébe ajánlódik azért mostanság, hogy miért

volt jó vagy ötven évvel ezelőtt, azon a most már nem létező, egyik fűzön ülve lábaival harangozni, valamely versikét deklamálva, hogy szégyelli a magyarságát. Közben ugyanazon gyerekember, aki valamely Sándor versét mondta teli szájjal a szájtátóknak, tündöklése végeztével a Bájin hát glédicseinek terméséből szopogatta az édeskeserűt később, mely zamat örök érvényűnek marad emlékezetében, mert egyik alkalommal falánksága büntetéseként mászás közben egy koronatüskébe ült, s azóta kerüli a glédicsfákat.

Édeskeserű! Most fél évszázad édeskeserű árnyalatai sorjáznak katonás rendben emlékezetében, és nem a véletlen szüleménye már az sem, hogy a betonerdő legszélén tarvágáshoz készülődik a napokban, hogy kiszűrje az életunt egyedeket a rengetegből, s beszéljen a fejükkel. Ilyen feladattal érkezett a toronyház tizennegyedik emeletére, ahonnan könnyen belátja az egész környéket, és messzelátója segítségével még azt is jól észreveheti, ha valaki sokat és mélyen hajol ki lakása teraszának mellvédjén.

Édeskeserű. Az első légyott emléke már behatárolja legifj. Jó Lajos lehetőségeit a továbbiakra. Csupán arra emlékszik, hogy gimista korában történt vele egy izgalmas bandukolás a mezőség mélyére a lánnyal, akivel aztán izgalma közepette rendesen meghenteregte a pacséri vasúti síneken túlnani hulladékvilágot, mikor csak nagy nehezen sikerült lenyelnie utálkozását a bűzölgő környezettől, és a lány mohaselymes szeméremszőrzete erdején sikerült befurakodnia a gyönyörbe vezető csapásba. A lány innen valahonnan csapódott melléje, a Bájin hát viskóinak egyikéből; nálánál jóval idősebb volt, légyottjuk minden mozzanatát ügyesen vezette fel, csak hogy a vak véletlen megintcsak közbeszólt, mint általában lenni szokott a természetben való szeretkezésnél, esetünkben kutyaugatás képében, mely eb ott téblábolt éppen a hulladéktelepen, s rájuk szagolt legizgatóbb önfeledtükben. A hirtelen beállt nagy ijedelem következményét maga sem tudhatná még most sem elmondani, hogy miként heverték egymáson ott együtt fél napig, de amikor a lány hüvelyizmainak szorítása engedett végre a negyvennyolcból, Jó szaporán üggett a város felé, magára hagyva szerelme tárgyát egy ócska és cigánykék tűzhelyroncs mellett eszmélkedni.

Mindez röpke pillanatnak tűnő időtöredék alatt futott át Jó gondolataiban, miközben a tizennegyedik csupa üveg oldaláról távcsővel figyelte a toronyházakat. Jóleső érzés töltötte el aztán, mikor szinte az

orra előtt látta az egyszervolt Hercegovac̃ka utca itt-ott fennmaradt darabkáit. Végül szemlelodeseben ott kötött ki, ahol gyermekkora netovabb darabkája állt valaha, a Gabrity-híd valamikori helye. Ott most emberi nyüzsgést tapasztalt, valamilyen szakemberek meric̃skelhettek valamit, mert egyikük mérőszalagot húzott a György-templom irányába, másvalaki pedig zaszloc̃skakat tuzott a gyepebe, egy harmadik a geodéták szerszámával gukkerolt állhatatosan, s szaporán jegyezni látszott aztán egy hatalmas könyvbe.

Legifj. Jó Lajos nem tétovázott. Érezte, hogy most ott a helye, ahol ezek az emberek dolgoznak. Valami vonzotta a tethely felé, s akaratlan mennyire kellett megtudni, mi történik gyerekkora legkedvesebb szinteren.

Jó az emlékmű bronza irányából közelítette meg a színhelyet. Ideig csak setalगतott, mint az a bizonyos kutyát sétáltató kislány, akinek még csak eztán veszik meg kedvencét, mert a napokban egy ilyen gyermekkel beszélgetett, aztán közelebb került a jegyezgeto szemuvegeshez.

– Mégis lesz itt park? – kérdezte csendesen. Mert hallott egykor róla, hogy itt emlékpark lesz, és a Folyó utca Szerelem-hídja lábánál egy medencét ásnak, hogy jelképesen is megadják rendeltetése kellékeit a szimbolikussag érdekében.

– Park az nem lesz, nincs rá pénz – mondta a szemüveges.

– Házról meg sosem volt szó, hát mégis . . .

– A híd biztos pontját keressük, hogy legalább a kokarfakat visszaallithassuk!

Jó az ut felé ment. Pontosan tudta, hogy a csatorna felett jár, miközben oldalt nézett, hogy akár is a bal feloli toronyhazon által megerezhesse az épület előtt árválkodó fűzfát, az utolsó mohikant fajtájából, aztán lecövekelt egy ponton.

– Itt volt a Lukas híd! – mondta.

A szemüveges lassan közeledett, mint aki nem biztos a dolgában, aztán Jó arcába nézett, mint aki kissé kozelebbreol szeretné látni a tudós ismeretlent.

– Honnan veszi, hogy éppen itt volt?

– Bemértem – mondta Jó.

– Én is – mondta a szemüveges. – Stimme!

– Mikorra várható a raallıtas?

– Májusban kelünk egybe a jövődöbelimmel, és én már rajta akarom gyakorolni a hűségeskü gyakorlati kivitelezését.

– Ilyen későn? Hiszen jó negyvenes!

– A sohánál biztosan jobb! – mondta a szemüveges.

Legifj. Jó Lajos, miközben a Zöldike piacház felé araszolt, a Prozivka taxisoknál hirtelen sarkon fordult, mert úgy érezte, hogy valaki kitartóan a tarkóját nézi. És valóban: az egyik kóbor kutya szegődött a nyomába.

– Te rühes, odébb az agarakkal! Egyszer ráfáztam már a fajtád miatt, keress más áldozatot magadnak, te ördög! – fenyegette öklével a bozontos pumit, majd elvegyült a piacozók tömegében.